

Pádraic Mór Ó Fátharta

Pádraic Ó Cearra

Tá mé a cheapadh anois dá mairfeadh sé go mbeadh sé cúig scóir agus ceithre bliana. Chítear dhom go ndeiridís gur in 1914 a rugadh é. Mhair sé amach go lár na naochaidí. Páidín Ó Fátharta a thugtaí ar a sheanathair agus go réir mar a chloisinn go mba aniar as Leitir Caladh é. Chaith sé tamall ina chónaí ar an Teach Mór sul má chuaigh sé amach go Clochar na gCon. Tá a fhios agam go bhfuil garraí ar an Teach Mór a dtugtar Garraí Pháidín Uí Fhatharta air. Fear ard láidir a bhí ann.

Bhí Páidín pósta le Sorchá Choilm Ní Fhlaithearta as an Lochán Beag agus sé'n áit a raibh an teach acub ná thíos i mBóithrín na Fearsaíde. Iníon deirfíre léi, Nan Mháire Choilm, a bhí pósta le Pádraic Sheáin Bhairbre a bhfuil a sliocht go láidir thart anseo. Bhí beirt mhac acub a d'fhan i gClochar na gCon, Pádraic Ó Fátharta, athair Phádraic Mhóir, agus Micil Ó Fátharta. Bríd Sheáin Phádraic Uí Chualáin as an Teach Mór a bhí ar máthair Phádraic Mhóir.

Bhí Pádraic mór agus láidir ó bhí sé ina ghasúr. Ag an am a raibh Pádraic ina ghasúr ní raibh an bóthar a' goil chomh fada le Clochar na gCon, ní raibh sé a goil thar theach mo mhuintire i gClochar an Locha. Málaí stóir nó mar sin, thugtaí i gcarr capaill iad go teach mo mhuintire agus ba suas ar dhroim capaill a d'iompraítí go Clochar na gCon iad cheal bóthair. Dar fí, an lá seo ar aon chaoi, fágadh mála garbh dhá chéad ag an teach s'ainne le haghaidh Phádraic Uí Fhatharta i gClochar na gCon. Ní raibh istigh ach mo mháthair an lá seo nuair a landáil Pádraic isteach faoi choinne an mhála agus capall aige. Tá fhios agam go raibh sé an-óg, mar a bheadh sé stopthaí ón scoil. Dúirt mo mháthair leis ar aon chaoi fanacht go dtiocfadh m'athair isteach go dtabharfadh sé láimh dhó.

"Ní bheidh aon chál leis," a deir sé, agus diabhal blas a rinne sé ach breith ar an mála agus é chaitheamh suas ar dhroim an chapail mar a bheadh dhá phunt siúcra ann. Thug sí suntas dhó mar ní gníomh réidh a bheadh ann d'fhear láidir é sin a dhéanamh ná bac le seanghasúr.

Nuair a d'fhás sé suas in fhear, thabharfá suntas dhó thar fheara Éireann. Bhí sé cúpla orlach maith le cois na sé troigh, é timpeall le hocht gclocha déag, gan scioltar ar a chnámh, go ndéana Dia grásta air. Bhí sé chomh luath leis an bhfia agus ní bhrisfeadh sé blaosc uibhe faoina chois. Bhí déanamh air nach bhfeicfeá ar aon fhear.

Sul má d'fhág sé an tír ina fhear óg, chaith a sé tamall ar obair ar scéim an tséarachais ar an Spidéal. Bhí sé an lá seo ar aon chaoi, bhíothas á fhiachaint amach go bhfeicfí cén spreacadh a bhí ann, agus bhí píopa mór ann a mheáigh seacht gcéad meáchain agus sé'n scéal a cuireadh amach gur chroch sé é agus gur iompair sé treasna an bhóthair é in aon ghníomh amháin. Blianta ina dhiaidh sin, d'fhiafraigh mo dheartháir Maidhc dhó faoi eachtraí an lae sin, ar ndóigh bhí an bheirt acub an-mhór le chéile, agus sé'n freagra a thug Pádraic air ná, "Ó a dheartháir, chroch mé ceart go leor é ach bhí mo dhá chois ag lúbadh fúm ach m'anam nár iompair mé treasna

Pádraic Mór taobh amuigh dá theach cónaithe i gClochar na gCon agus cara leis, Riobard, atá taobh thiar.

an bhóthair é". Is cuma cén chaoi é ba damanta an gníomh é.

Bhí Pádraic Ó Fátharta, athair Phádraic Mhóir, ar aonach an Spidéil lá timpeall an ama céanna a ghrú Máirtín Thornton Beilt na hÉireann agus chuaigh Pádraic Ó Fátharta go dtí Máirtín ag gairim a ghaisce leis agus sé'n freagra a thug Máirtín air, "Breathnaigh anseo a mhac, dhá mbeinnse chomh láidir le do mhac Pádraic ní hí Beilt na hÉireann a bheadh grúite agam ach Beilt an Domhain".

Ba in 1948 a thug mise m'aghaidh ar Shasana go luath th'réis an chogaidh agus b'air an mBeet a chuaigh mé i dtosach, go dtí baile *Brigge* i *Lincolnshire* a raibh monarcha siúcra ann. Dar fí ar aon chaoi, chuir mé aithne ar dhream aniar i dtosach nuair a chuala mé an Ghaeilge, bhí roinnt acub ann ach ní chuimhním anois ach ar ainm beirte acub, Cóilín Breathnach as an Trá Bháin agus fear de shloinne *Wallace* ó thimpeall na

Pádraic Mór, a bhfuil an tslat iascaigh aige, agus ceaptar gurb é Séamus Ó Tallamhain atá in éineacht leis ar Leac an Níocháin, Loch Chlochar na gCon, thart ar 1933.

Ceathrún Rua. Bhí Cólín Breathnach chomh maith le haon scéalaí a chuala mé ariamh ach tá mé a cheapadh nár bhac sé le hOireachtas ná comórtais ariamh. An mhaidin seo ar aon chaoi, bhí mé le tosaí ar *shift* an lae agus bhí an dream thiar a teacht de *shift* na hoíche.

“Ó a dhiabhail,” a dúirt duine acub liom, “bhí fear as an taobh s’agaibhse ag obair linn aréir. Sa *bPulp Store* a bhí sé agus s’éen t-ainm atá air ná Joe Mhuirí agus tá sé chomh láidir le leon coille.” Sin é an leagan a chuir sé air mar d’fhan an leagan i mo chloigeann ariamh. Bhí ’fhios agam cé a bhí ann, Joe Mhuirí as an mBaile Nua i gCorr na Rón. Ní mórán aithne a bhí agam air mar bhí sé i bhfad ní mba shine ná mise agus tá mé a cheapadh nach mórán tathú baile a bhí déanta aige. Chuaigh mé chomh fada le Joe ar aon chaoi agus m’anam go mba suarach an t-iontas é má bhí sé láidir, bhí sé urrúnta déanta cé nach raibh sé an-ard. Bhí muid ag caint ar aon dath, ar an mbaile go háithrid, agus níor chuir sé ach tuairisc beirte liom, Joe Pheadair Dan Uí Finneadha as an Lochán Beag, a dhuine gaoil, agus Pádraic Mór Ó Fátharta as Clochar na gCon. Bhí Joe ag cur síos dhom go raibh sé amach faoin tír ag obair uair ag conraitheoir as Bleá Cliath.

“Bhí sé ag caint liom,” a deir Joe, “mar atáimid ag caint anois.”

“Cá b’as thú? a d’fhiafraigh sé dhíom fhéin,” a deir Joe.

“Conamara, a dúirt mise leis”, arsa seisean.

“Cén áit i gConamara? a d’fhiafraigh sé dhíom.”

“Timpeall cheithre mhíle siar ón Spidéal a dúirt mé fhéin,” arsa Joe.

“Do you know Pádraic Faherty? a dúirt sé.”

“Dúirt mé fhéin”, a deir Joe, “gur ainm an-choitianta é i mo thaobhsa tíre é agus go raibh go leor daoine leis an ainm sin ann.”

“*There is only one Pádraic Faherty*’ a dúirt fear Bhleá Cliath, ‘or *Big Pádraic* rather and he is from that neck of the woods’.

“Chuimhnigh mé fhéin ansin, nuair a dúirt sé gur in Albain a chas sé dhó, nach raibh a mhalairt ann ach Pádraic Mór as Clochar na gCon,” a dúirt Joe.

“Is cinnte”, a dúirt fear Bhleá Cliath, “gurb é an fear ba láidre a tháinig aniar ar an mBád Bán ariamh é.”

Bhídís ag tarraingt an chábla mhóir ar an *job* seo agus ba mhinic go mbeadh ar ochtar í a tharraingt leis an meáchan a bhíodh inti. Bhí an cábla mór seo caite i lár an bhealaigh agus diabhal blas ach go raibh fear Bhleá Cliath ag baint as Pádraic agus dúirt sé leis í a tharraingt as an mbealach. Rug Pádraic uirthi agus tharraing sé ina dhiaidh í mar a tharraingeofá sop tuí. Dá dtuigfeadh Pádraic gur á fhiachaint a bhí an conraitheoir ní dhéanfadh sé é mar ní mba fear gláiféisce a bhí ann. B’shin é scéal Joe.

D’fhág mé an *Beet* amach san earrach agus thug mé m’aghaidh ar Londain. Níor leag mé súil ar Joe, mo dhuine bocht ariamh ina dhiaidh. Chuala mé ina dhiaidh gur chaith sé blianta in *Ealing* i Londain, ceantar a lonnaigh go leor de mhuintir Chor na Rón ann tamall den tsaol.

Ní amháin go raibh Pádraic an-spreacúil ach bhí sé luath sciopthaí freisin. An-stiléara a bhí in Pádraic agus rinne sé go leor fuisce sléibhe in éineacht lena athair, go háithrid agus é ina óige. Bhí sé trathnóna geimhridh thiar i gClochar na Sciortán ag cruachan arbhair. Sé’n áit a bhfuil Clochar na Sciortán ná tamall soir aduaidh ó *Lodge Chromghlinne*.

Diabhal cuimhne ná aireachtáil a bhí aige go raibh triúr gardaí ina mhullach beagnach. Bhain Pádraic as soir ina sciortán ach níor lean ach garda óg de shloinne *Geoghegan* é. Bhí sé comhartha dhó siúd a bheith súpláilte ag rith rásaí agus ag imirt báire. Ní raibh aon ghair aige sa siúl ar Phádraic Mór ach nuair a tháinig sé chomh fada le habhainn Chlochar na gCon chaith Pádraic soir san áit ba leithne í, síos tamall deas síos ó Eas na Céime Duibhe. M’anam nár chaith *Geoghegan* í agus séard a bhí muintir an tsléibhe a rá dá gcaithfeadh sé í i ndiaidh Phádraic Mhóir gur sa bpoll báite a gheofaí é dá gcuirfeadh sé corraí intinne air siúd.

Ní raibh aon mheas mhór ar *Gheoghegan* ina dhiaidh sin th’réis go mbíodh sé ag bualadh báire le muintir na háite agus go mbíodh sé ina measc. Go deimhin bhí an-aithne aige ar Phádraic Mór ag an am ach is dóigh gur ag déanamh ainm dhó fhéin a bhí sé. Ba fear lách greannmhar barrúil a bhí in Pádraic Mór agus iompar aige air fhéin i chuile chomhluadar. Go ndéana Dia grásta ar Phádraic agus ar an dream eile a luaigh mé anseo. ■